

Oczekiwania młodzieży wobec współczesnej szkoły

Słowa kluczowe: szkoła współczesna, młodzież szkolna, funkcje i zadania szkoły, nauczyciel

Key words: modern school, school youth, functions and tasks of the school, teacher

Wstęp

Szkoła to specyficzne środowisko, sieć powiązań społecznych, znaczeń i oddziaływań, w którym odbywa się proces kształtowania młodego człowieka. Według Willarda Wallera szkoła to struktura władzy, zależności, interakcji o charakterze feudalnym, tzn. uczniowie są podporządkowani nauczycielom, nauczyciele dyrekcji, dyrekcja odpowiada przed lokalnymi władzami oświatowymi, itd¹. To miejsce, w którym wszystkie podmioty wzajemnie na siebie oddziałują i od siebie zależą. Jest to oczywiście prawda, jednakże pomimo prób zachowania wspomnianych zależności w strukturach szkoły, w dynamicznie zmieniającej się rzeczywistości, współczesna szkoła to już nie jest świat, w którym nauczyciel jest lub powinien być jedynym źródłem informacji, postaw, wartości i poglądów dla uczniów. Dziś nauczyciel to osoba kierująca, wspomagająca i pomagająca poruszać się w obrębie zdobyczy współczesnego świata. Zatem wobec zachodzących wzmożonych zmian technologicznych, społeczno-kulturowych, ekonomicznych i innych, od szkoły i nauczyciela wymaga się przygotowania do życia i sprawnego działania w świecie nieprzerwanych transformacji. Dziś same zależności strukturalne już nie wystarczą. Młodzież coraz bardziej świadoma i coraz bardziej śmiała w określaniu własnych potrzeb i oczekiwań nierzadko stawia przed szkołą duże wyzwanie, domagając się zmian dostosowanych do współczesności. Potwierdzeniem tego są przeprowadzone wśród uczniów szkoły podstawowej badania, których wyniki odzwierciedlają oczekiwania młodzieży wobec współczesnej szkoły.

¹ W. Waller, *The sociology of teaching*, John Wiley and Sons, Inc., New York, USA 1965, s. 8.

Szkoła – jej funkcje i zadania

Szkoła to jedna z najstarszych i najważniejszych instytucji życia społecznego. Zmieniała się na przestrzeni dziejów pod wpływem szeroko pojmowanych zmian kulturowych, ekonomicznych, politycznych i innych w społeczeństwie. Doceniano jej ważność w niektórych epokach, w innych pozostawała sama sobie. Jednakże bez względu na okres w dziejach świata jej podstawowym zadaniem było i jest, i prawdopodobnie będzie, przygotowanie dzieci i młodzieży do czynnego uczestniczenia w życiu społecznym, kulturalnym, gospodarczym i politycznym kraju, aby zapewnić kontynuację rozwoju kraju i jego mieszkańców. Podstawowe obowiązki szkoły, kształtujące się przez wieki, zostały zakodowane w świadomości społecznej, a także w podstawowych aktach prawnych każdego społeczeństwa. Wynika z nich, że podstawowymi funkcjami specyficznymi dla tej instytucji jest nauczanie i wychowanie. Funkcje te są prezentowane w postaci celów oraz zadań dydaktycznych i wychowawczych. Zatem szkoła należy do świata człowieka i służy zaspokajaniu określonych jego potrzeb – wartości. Jest to instytucja oświatowo-wychowawcza, która zajmuje się kształceniem i wychowaniem dzieci i młodzieży, stosownie do przyjętych w danym społeczeństwie celów i zadań oraz koncepcji oświatowo-wychowawczych i programów. Osiąganiu tych celów służy odpowiednio wykształcona kadra pedagogiczna, nadzór oświatowy, baza lokalowa i wyposażenie oraz zabezpieczenie budżetowe ze strony państwa². W społeczeństwie polskim szkoła realizuje cele i zadania określone w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 59, 949) oraz przepisach wydanych na jej podstawie. W myśl najnowszej ustawy oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa i kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniem zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji o Prawach Dziecka. Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. W zawiązku z tym szkoła ma obowiązek zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności³. Albowiem szkoła jest orga-

² M.J. Szymański, *Funkcje edukacji szkolnej w zmieniającym się społeczeństwie*, [w:] B. Muchacka, M. Szymański (red.), *Szkoła w świecie współczesnym*, Wyd. Impuls, Kraków 2008, s. 13-14.

³ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz. U. z 2017 r., poz. 59, 949).

nizacją stworzoną przez ludzi dla ludzi, a głównym jej zadaniem jest stworzenie optymalnych warunków do ukierunkowanego rozwoju człowieka⁴. W związku z tym pełni liczne, istotne funkcje. Jedną z nich, dość oczywistą jest funkcja **kształcąca**. Niewątpliwie jest ona bardzo istotna, bowiem w szkole uczniom przekazywana jest wiedza naukowa⁵. Praktycznie jest to jedyne miejsce systematycznego zgłębiania wiedzy. Dziecko w szkole uczy się naukowej interpretacji swoich spostrzeżeń, doznań, doświadczeń życiowych, a wiedza naukowa uzyskana w szkole pozostaje na całe życie jako zbiór racjonalnych, logicznych zasad i metod myślenia o świecie i ludziach. Zadania wynikające z tej funkcji to nie tylko zdobywanie informacji, ale także rozwój intelektualny i nabywanie kompetencji poznawczych. Szkoła dba o poszerzanie horyzontów myślowych, uczy zapamiętywania wiadomości, przetwarzania ich, czyli operatywności. Jest miejscem rozwiązywania problemów o różnym stopniu trudności i złożoności, miejscem gdzie stawia się hipotezy, rozwija swoje zainteresowania, planuje swoje własne możliwości, uczy się sposobów opracowania materiałów na wybrany temat, poszukuje potrzebnych informacji z różnych źródeł. Jest to niezbędna umiejętność umożliwiająca odnalezienie się we współczesnym świecie pełnym informacji, obrazów, coraz to nowych i wyższych osiągnięć technicznych, które bardzo szybko przenikają do codziennego życia⁶.

Inną pełnioną przez szkołę jest **funkcja opiekuńczo-wychowawcza**. Wychowując, szkoła ma przygotować uczniów do aktywnego i samodzielnego uczestnictwa w jej życiu. Do najważniejszych zadań szkoły w tym zakresie można zaliczyć: tworzenie w szkole optymalnych warunków rozwoju uczniów, zaspokajanie potrzeb biologicznych, psychicznych i społecznych, wzbogacanie potrzeb przez rozwijanie zainteresowań i zamiłowań, zapewnienie uczniom możliwości indywidualnego rozwoju zgodnie z posiadanymi umiejętnościami i uzdolnieniami, prowadzenie działalności korekcyjnej i wyrównawczej, wychowanie do czasu wolnego przez organizowanie różnych form racjonalnego korzystania z niego. Z realizacją funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez szkołę związane jest także zagadnienie zapewnienia bezpieczeństwa. Przemoc w szkole jest problemem starym i nieprzemijającym. A w związku z narastającą agresją nie tylko słowną, ale i fizyczną w szkole, najczęściej w relacji uczeń-uczeń, w niektórych państwach kwestia zapewnienia bezpieczeństwa staje się zagadnieniem nadrzędnym⁷. Poza

⁴ K. Konarzewski (red. nauk.), *Sztuka nauczania. Szkoła*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2008, s. 62.

⁵ *Ibidem*, s. 56-58.

⁶ W. Okoń, *Wszystko o wychowaniu*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 1999, s. 322.

⁷ M. Górowska-Fells, J. Kuźmicka, E. Kolańska, A. Smoczyńska (red.), *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania – raport Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji*, Luty 2007. <http://www.eurydice.org.pl/files/przemoc.pdf> [dostęp 12.11.2010].

kształceniem i wychowaniem szkoła ma za zadanie przygotować do życia w społeczeństwie, zatem pełni funkcję **społeczną**. Do zadań szkoły w tym zakresie należy wychowanie młodego człowieka na świadomego obywatela, członka społeczeństwa demokratycznego i człowieka uspołecznionego. Świadomy obywatel stanowi bowiem wielką wartość każdego społeczeństwa, każdego państwa, każdego narodu. Wychowanie obywatelskie wymaga świadomego nabywania wiedzy i doświadczeń związanych z przeszłością i teraźniejszością oraz perspektywami rozwoju własnego społeczeństwa, państwa i narodu. **Przygotowanie do życia indywidualnego** to kolejna ważna funkcja szkoły, nierozdzielnie związana z przygotowaniem młodzieży do życia w społeczeństwie. Jednostka wnosi do życia społecznego tyle, ile sama jest warta, a wartość ta zależy od jej umiejętności komunikowania się z innymi, jej zdrowia, potrzeb kulturowych, wiedzy, doświadczeń, zdolności, inicjatywy i twórczości, zaangażowania i charakteru. Szkoła powinna zapewnić swoim uczniom nabycie wiedzy i doświadczeń w obrębie różnych przedmiotów nauki szkolnej, opanowania komunikacji językowej, umocnienie zdrowia oraz rozwinięcie zainteresowań i zamiłowań twórczych⁸. Szkoła jako instytucja przygotowująca do życia, oprócz wprowadzania swoich uczniów w świat nauki, nie może zaniedbać również wprowadzania w kulturę. Kultura obejmuje całokształt materialnego i duchowego dorobku ludzkości, wytworzonego i stale pomnażanego w jej historycznym rozwoju. Szkoła umożliwi wrastanie młodego człowieka w kulturę w toku całej edukacji, a więc przez nauczanie przedmiotów artystycznych, technicznych i wszelkich innych oraz przez różne formy wychowania zbiorowego i indywidualnego. Wśród dziedzin kultury uprzywilejowane miejsce zajmuje sztuka. W szkole kontakt ze sztuką umożliwi nie tylko nauczanie literatury oraz innych przedmiotów artystycznych, udostępniających rodzime i światowe osiągnięcia sztuki słowa, teatru, kina, muzyki, malarstwa, rzeźby czy architektury, lecz także bogate formy pracy pozalekcyjnej, działalność kół zainteresowań i organizacji młodzieżowych, uczęszczanie młodzieży do teatru i kina, odwiedzanie wystaw, wycieczki, eksponowanie osiągnięć twórczych młodzieży we własnej szkole i w szerszym środowisku. Zatem jak pisze Mirosław J. Szymański „dobrze funkcjonująca szkoła pełni funkcję kulturotwórczą. Jej absolwenci wyróżniają się w środowisku swą postawą i stylem życia. Dobrze orientują się w świecie wartości i mimo narastającej złożoności świata potrafią dokonywać właściwych wyborów. Mają wysokie kompetencje, a jednocześnie cechuje ich partnerski stosunek i życzliwość wobec wszystkich ludzi”⁹.

Jak wykazano, współczesna szkoła pełni wiele ważnych funkcji, przygotowanie młodego człowieka do życia w zmieniającym się świecie wydaje się zada-

⁸ W. Okoń, *Wszystko o wychowaniu...*, s. 316-319.

⁹ M.J. Szymański, *Funkcje edukacji szkolnej...*, s. 21.

niem bardzo trudnym, a często wręcz niemożliwym. Konieczność zmian w celu dostosowania się do aktualnych potrzeb jest niezbędną, aby utrzymać status instytucji kształtującej młodego człowieka. Postęp cywilizacyjny jest tak szybki, że szkoły i nauczyciele choćby chcieli, nie są w stanie za nim nadążyć, a z drugiej strony, czy powinni? Czy raczej należy pozostać przy tych wartościach, które funkcjonowały i żyć, i uczyć rzeczywistości dobrze znanej, już „okiełznanej” zamiast ścigać się z postępem i kształtować człowieka umiającego poradzić sobie ze współczesnością? Oczywiście, że nie. Ja dodałabym jeszcze jedną funkcję, która zdaje mi się niezbędna, a już wprowadzana do szkół w Polsce i na świecie. A mianowicie przygotowanie do bycia Europejczykiem, do bycia osobą aktywną, która potrafi szybko adaptować się do nowych warunków życia, często zmienia środowiska, a przez to jest obywatelem nie jednego kraju, ale wielu. Jest osobą tolerancyjną i przygotowaną na spotkanie z Innym, nieznanym. Albowiem współczesne przemiany globalizacyjne niejako wymuszają na szkole zmianę, ponieważ edukacja powinna przygotowywać ludzi nie tylko do korzystania ze zdobyczy współczesnej cywilizacji, ale także do twórczego uczestnictwa w procesie jej dalszego istnienia i rozwoju. Tymczasem, jak twierdzi Ryszard Pachociński „tradycyjna szkoła nie jest przygotowana do podejmowania współczesnych wyzwań cywilizacyjnych. Zbyt powoli reaguje na zmiany”¹⁰. Zatem pilną potrzebą jest przystosowanie współczesnych systemów edukacyjnych do nowych warunków gospodarczych, społecznych i kulturowych. Możliwe jest to jednak tylko przy odpowiednim poziomie przygotowania, odpowiedniej wiedzy nabywanej przez całe życie. Stąd trudne zadanie dla szkół – otwarcie się na zmiany, bo jak pisze R. Pachociński „dzieci mają się przygotowywać do życia skierowanego ku przyszłości, choć szkoła zamknięta jest w przeszłości”¹¹. A zatem jakie pomysły, jakie oczekiwania wobec szkoły ma dzisiejsza młodzież, głównie ta, która stanęła w obliczu zmian i reform oświatowych? Jakie są jej potrzeby w dobie takiego otwarcia na świat, jakiego jeszcze nigdy w historii nie odnotowano?

Procedura badawcza i grupa badana

W odpowiedzi na postawione powyżej pytania przeprowadzone zostały badania diagnozujące oczekiwania uczniów klas VII szkół podstawowych wobec zadań realizowanych w szkołach, innymi słowy, jaka powinna być według nich współczesna oświata. W szczególności analizowano oczekiwania wobec nauczyciela oraz organizacji i zadań szkoły.

¹⁰ R. Pachociński, *Oświata i praca w erze globalizacji*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2006, s. 35.

¹¹ *Ibidem*, s. 83.

Zasygnalizowany problem badawczy zdeterminował zastosowanie metody sondażowej, która umożliwia poznanie opinii grupy reprezentatywnej dla danego zagadnienia. Jest to sposób gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamice zjawisk społecznych, opiniach, i poglądach wybranych zbiorowości, nasileniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk i wszelkich innych zjawisk instytucjonalnie niezlokalizowanych – posiadających grupę reprezentującą populację generalną, w której badane zjawisko występuje¹². Do zbierania danych empirycznych zastosowano technikę ankiety. Badanie zostało przeprowadzone we wrześniu 2017 roku wśród 321 uczniów VII klas z czterech szkół podstawowych w Koszalinie. Szkoły te zlokalizowane są w różnych dzielnicach miasta, zatem uwzględnione zostały różnorodne struktury społeczne mieszkańców, od terenów zamieszkałych przez grupy uznawane za lepiej sytuowane, do tych o niższym statusie ekonomicznym. Ze względu na życzenie Dyrekcji, nazwy szkół nie zostaną upublicznione. Respondenci zostali poproszeni o wypełnienie kwestionariusza ankiety, który zawierał 12 pytań, w tym 8 otwartych. W grupie 321 osobowej nieznacznie przeważały dziewczęta (176) stanowiąc 55% badanych. Chłopcy w liczbie 145 osób stanowili 45% ankietowanych. Uczniowie biorący udział w badaniu wyselekcjonowani zostali na podstawie przynależności do określonego etapu edukacyjnego i klasy. Są to wyłącznie uczniowie klas siódmych na etapie szkoły podstawowej.

Oczekiwania młodzieży wobec nauczyciela

Nauczyciel to jeden z najistotniejszych, poza uczniem, uczestników procesu edukacyjnego. To od niego zależy w dużej mierze jakość nauczania, stosunek uczniów do kształcenia i szkoły jako środowiska wychowawczego. To według Wincentego Okonia osoba wykwalifikowana do nauczania dzieci i młodzieży, ale i osób dorosłych. Ale co najistotniejsze, to osoba, która poza kształceniem jest odpowiedzialna za rozwój ucznia¹³. Oczywiście cały proces edukacyjny jest uzależniony także od wielu innych czynników, tj. właściwości ucznia, programu edukacyjnego, organizacji szkoły, ale niezaprzecalnie kluczową rolę odgrywa tutaj nauczyciel. W związku z tym zapytano uczniów o cechy i zachowania nauczycieli, jakie są dla nich istotne, czyli innymi słowy, jaki powinien być współczesny nauczyciel. Uczniowie oceniali różnorodne stwierdzenia, cechy i sytuacje w pięciostopniowej skali ważności, z czego 5 oznaczało bardzo ważne a 1 zupełnie nieistotne.

¹² T. Pilch, T. Bauman, *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 2001, s. 80.

¹³ W. Okoń, *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 2003, s.94.

Na podstawie zebranego materiału empirycznego można stwierdzić, że najważniejsze dla młodzieży, zwłaszcza dla jej funkcjonowania we współczesnej przestrzeni edukacyjnej, są kwestie związane głównie z procesem kształcenia, tzn. nauczyciel powinien prowadzić jasno i zrozumiale zajęcia, wprowadzać nowe treści w sposób dostosowany do możliwości, umiejętności i wiedzy uczniów (62%), ponadto ma być tolerancyjny w stosunku do uczniów (60%), oceniać sprawiedliwie ich wiedzę i umiejętności (64%) oraz być osobą, do której uczeń może zwrócić się o pomoc i wyjaśnienie (62%). Wyraźnie wskazują na to zebrane dane liczbowe w tabeli 1.

Tabela 1. Oczekiwania młodzieży wobec nauczyciela

Lp.	Jaki powinien być współczesny nauczyciel?		Nieważne	Mało ważne	Trudno powiedzieć	Ważne	Bardzo ważne
1	Nauczyciel powinien jasno i zrozumiale tłumaczyć nowe zagadnienia na lekcji	LICZBA	3	3	32	85	198
		%	1	1	10	26	62
2	Nauczyciel powinien być tolerancyjny w stosunku do uczniów	LICZBA	3	10	32	85	191
		%	1	3	10	26	60
3	Nauczyciel powinien oceniać sprawiedliwie wiedzę i umiejętności uczniów	LICZBA	3	5	26	80	206
		%	1	2	8	25	64
4	Nauczyciel powinien dobrze wykorzystywać czas na lekcji	LICZBA	10	21	83	107	97
		%	3	7	26	34	30
5	Nauczyciel powinien być cierpliwy	LICZBA	11	19	49	97	141
		%	3	6	15	31	45
6	Nauczyciel powinien chętnie odpowiadać na pytania	LICZBA	10	17	40	102	149
		%	3	5	13	32	47
7	Nauczyciel powinien okazywać uczniom życzliwość i sympatię	LICZBA	5	10	50	107	148
		%	2	3	16	33	46
8	Nauczyciel powinien być wymagający	LICZBA	60	32	80	80	68
		%	19	10	25	25	21

Tab. 1. cd.

9	Nauczyciel powinien jasno wyrażać swoje wymagania w stosunku do uczniów	LICZBA	13	20	72	106	105
		%	4	6	23	34	33
10	Nauczyciel powinien być przygotowany do lekcji	LICZBA	13	13	47	102	146
		%	4	4	15	32	45
11	Nauczyciel powinien zachęcać uczniów do aktywnego udziału w lekcji	LICZBA	17	16	75	95	115
		%	5	5	24	30	36
12	W razie trudności uczeń powinien mieć możliwość zwrócenia się do nauczyciela o pomoc, wyjaśnienie itd.	LICZBA	5	6	23	86	199
		%	2	2	7	27	62
13	Nauczyciel powinien motywować, zachęcać ucznia do nauki	LICZBA	20	19	49	102	130
		%	6	6	15	32	41

Źródło: Badania własne.

Poza wymienionymi właściwościami/cechami nauczyciela dla uczniów szkół podstawowych ważne jest także, aby okazywał on uczniom życzliwość i sympatię (łącznie ważne i bardzo ważne 79%), potrafił się komunikować z uczniami, chętnie odpowiadał na ich pytania i wątpliwości (łącznie ważne i bardzo ważne 79%), a także by był dobrze przygotowany do zajęć (łącznie ważne i bardzo ważne 77%). Wyraźnie wskazują na to zebrane dane liczbowe w tabeli 1. Z kolei to, co dla respondentów jest najmniej ważne, to stawianie uczniom wysokich wymagań (29%). Powyższe wyniki potwierdzają także odpowiedzi na pytania otwarte, w których respondenci wskazywali na swoje indywidualne oczekiwania w stosunku do nauczycieli i wychowawców. Obrazują to poniższe wypowiedzi:

- nauczyciel powinien być wyrozumiały, ma pomagać nam w trudnych, szkolnych sprawach (33% ankietowanych tak opisało współczesnego nauczyciela),
- powinien pomagać w rozwiązywaniu konfliktów między uczniami (21%),
- powinien organizować wyjścia do kina, teatru, wycieczki edukacyjne (21%),
- ma być miły i uprzejmy (17%).

Ponadto pojawiały się liczne, pojedyncze wypowiedzi wskazujące na to, że współczesny nauczyciel ma być życzliwym, nigdy niepodnoszącym na uczniów głosu, tolerancyjnym, kompetentnym, cierpliwym człowiekiem z poczuciem humoru (na podstawie zebranego materiału empirycznego).

Oczekiwania uczniów wobec szkoły – jej organizacji i realizowanych zadań

W części teoretycznej obszernie omówione zostały zadania i funkcje szkoły na podstawie literatury przedmiotu. Jakże natomiast zadania i funkcje są najbardziej istotne dla młodzieży uczącej się w szkołach podstawowych, czyli jaka według nich powinna być współczesna szkoła? Na podstawie zebranego materiału empirycznego można stwierdzić, że głównym zadaniem, jakie powinna spełniać szkoła, jest organizowanie wydarzeń rozrywkowych, tj. dyskotek, wycieczek, wyjść do kina. Aż 71% ankietowanych uważa, że dzisiejsza szkoła zupełnie pomija wspomniany obszar, a jest on dla uczniów bardzo istotny. W pytaniach otwartych również wskazywano na potrzeby organizowania wycieczek, zajęć integracyjnych dla uczniów i nauczycieli, co z kolei wiąże się z potrzebą zapewnienia przez szkołę miłej atmosfery (64%) oraz poczucia bezpieczeństwa (59%). Wyraźnie wskazują na to zebrane dane liczbowe w tabeli 2.

Tabela 2. Oczekiwania uczniów wobec szkoły

Lp.	Zadania szkoły		Zdecydowanie nie	Raczej nie	Trudno powiedzieć	Raczej tak	Zdecydowanie tak
1	Szkoła powinna zapewniać poczucie bezpieczeństwa	LICZBA	4	11	32	85	189
		%	1	3	10	27	59
2	Szkoła powinna organizować czas wolny po lekcjach	LICZBA	78	26	78	55	82
		%	25	8	25	17	25
3	Szkoła powinna organizować wydarzenia kulturalne (koncerty, przedstawienia teatralne, itp.)	LICZBA	30	27	75	72	115
		%	9	9	23	23	36
4	Szkoła powinna organizować wydarzenia rozrywkowe (dyskoteki, wycieczki, itp.)	LICZBA	3	8	26	57	227
		%	1	2	8	18	71
5	Szkoła powinna zapewniać wysoki poziom nauczania	LICZBA	33	17	77	108	85
		%	10	5	24	34	27
6	Szkoła powinna zapewniać miłą atmosferę	LICZBA	2	8	26	79	203
		%	1	2	8	25	64

Tab. 2. cd.

7	Szkoła powinna dbać o dobre relacje nauczyciela z uczniem	LICZBA	6	9	33	108	163
		%	2	3	10	34	51
8	Szkoła powinna być bogato wyposażona w sprzęt informatyczny (komputery, Internet)	LICZBA	6	7	40	66	201
		%	2	2	12	21	63
9	Szkoła powinna rozwijać różnorodne zainteresowania ucznia poprzez organizację kół zainteresowań	LICZBA	19	8	57	89	146
		%	6	2	18	28	46
10	Szkoła powinna dbać o dyscyplinę	LICZBA	43	31	78	79	87
		%	13	10	24	25	28

Źródło: Badania własne.

Poza powyższymi wskazaniem, uczniowie bardzo wyraźnie zaznaczali, że według nich współczesna szkoła to miejsce, które powinno być zdecydowanie lepiej zaopatrzone w sprzęt informatyczny, elektroniczny (komputer, Internet) (63%), co znacznie zbliżyłoby środowisko codzienne ucznia ze środowiskiem szkolnym, które według nich pozostaje „daleko w tyle” (wypowiedź chłopca, SPX). Jaka natomiast nie powinna być szkoła XXI wieku? Na to pytanie trudno odpowiedzieć, ponieważ uczniowie nie wskazali konkretnego zadania, poza skupieniem się na organizowaniu czasu wolnego po lekcjach. Tutaj uczniowie preferują brak ingerencji szkoły (33%). Powyższe wnioski ilustrują zebrane dane liczbowe w tabeli 2. Na temat wizji współczesnej szkoły uczniowie obszernie wypowiedzieli się w pytaniach otwartych. Według młodzieży szkoła powinna:

1. Umożliwiać uczniom korzystanie z telefonów komórkowych, jako że sprzęt elektroniczny jest kluczowym urządzeniem, z którym jest im trudno się rozstać w czasie trwania zajęć szkolnych.
2. Zastąpić tradycyjne książki e-podręcznikami. Tutaj uczniowie wskazywali na zbyt dużą ilość materiałów, jakie muszą codziennie przynosić na zajęcia, co sprawia, że ich plecaki są bardzo ciężkie.
3. Być wyposażona w nowoczesny sprzęt elektroniczny, ciekawe materiały edukacyjne.
4. Zapewniać uczniom swobodę własnej wypowiedzi przez wygląd zewnętrzny, tj. strój, makijaż, piercing.
5. Zapewnić uczniom miejsce, gdzie podczas przerw mogliby odpocząć od hałasu, posłuchać muzyki, porozmawiać.
6. Zapewniać zdrową żywność.

7. Zapewnić bogatszą ofertę kół zainteresowań zorientowaną na potrzeby uczniów, czyli wprowadzanie zajęć dodatkowych, tj. sztuki walki, jazda konna, różnorodne zajęcia sportowe z wielu dyscyplin do wyboru, zajęcia teatralne, komputerowe, samoobrony czy języki obce tj. japoński, hiszpański, holenderski¹⁴.

Podsumowanie

Szkoła jako instytucja zmieniała się w dziejach oświaty wielokrotnie, stawiała sobie różne zadania, relacje z poszczególnymi uczestnikami procesu edukacyjnego ewaluowały, dostosowywały się do struktury świata zewnętrznego, aby przygotować uczących się do życia w tym świecie. Niestety, w tak szybko zmieniającej się rzeczywistości, przy tak gwałtownych zmianach cywilizacyjnych, gospodarczych, ale także społecznych, demograficznych szkoła nierzadko nie jest w stanie nadażyć i dostosować się do coraz to nowych potrzeb. Jednocześnie mówi się, że szkoła powinna być ostoją tradycji, wręcz nie powinna gonić za zmianami. Ucząca się młodzież jest jednak innego zdania. Szkoła jest dla nich nudna i nieatrakcyjna, nie tylko architektonicznie, bo pojawiały się także liczne głosy, że szkoła powinna być pomalowana, że jest szara, nijaka, że toalety są często przestarzałe, brakuje podstawowego asortymentu, tj. papieru czy mydła. Przede wszystkim szkoła nie jest atrakcyjna dydaktycznie, brakuje ciekawych materiałów, sprzętu elektronicznego, środków dydaktycznych. Zajęcia z wykorzystaniem tablic interaktywnych, które są bardzo ciekawe, pojawiają się sporadycznie. Brakuje zajęć praktycznych i odniesienia do współczesności. Młodzież czuje się pomijana przy podejmowanych decyzjach, nikt nie pyta jej o zdanie. Młodzi nie mają wpływu na dysponowanie środkami przez szkołę, na tworzenie i stosowanie nakazów i zakazów wdrażanych przez Dyрекcję, na godziny rozpoczynania i kończenia zajęć, a jednocześnie muszą to bezwzględnie akceptować i dostosować się. A przecież oni też są ważni, też mają głos. Trzeba przyznać, że respondenci poważnie potraktowali badanie i bardzo często ich potrzeby, pomysły nie były nierealne, niestosowne czy nie do zrealizowania. Uważają, że we współczesnej szkole XXI wieku powinni być ważni, zauważalni, a nie tylko podporządkowani. Jedna z uczennic biorąca udział w badaniu zaapelowała „Szkoła powinna rozwijać pasje uczniów, bo współczesna szkoła ma być dla uczniów, a nie uczniowie dla szkoły”. Trudno się z tym nie zgodzić. Możemy tylko mieć nadzieję, że planowane liczne zmiany w oświacie uwzględnią potrzeby współczesnego, młodego człowieka.

¹⁴ Na podstawie zebranego materiału empirycznego.

Bibliografia

- Górowska-Fells M., Kuźmicka J., Kolasińska E., Smoczyńska A. (red.), *Przemoc i agresja w szkołach w Europie – sposoby przeciwdziałania* – raport Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji, Luty 2007. <http://www.eurydice.org/pl/files/przemoc.pdf> [dostęp 12.11.2010].
- Konarzewski K. (red. nauk.), *Sztuka nauczania. Szkoła*, Wyd. Nauk. PWN, Warszawa 2008.
- Okoń W., *Wprowadzenie do dydaktyki ogólnej*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 2003.
- Okoń W., *Wszystko o wychowaniu*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 1999.
- Pachociński R., *Oświata i praca w erze globalizacji*, Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa 2006.
- Pilch T., Bauman T., *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*, Wyd. Akademickie Żak, Warszawa 2001.
- Szymański M. J., *Funkcje edukacji szkolnej w zmieniającym się społeczeństwie*, [w:] B. Muchacka, M. Szymański (red.), *Szkoła w świecie współczesnym*, Wyd. Impuls, Kraków 2008.
- Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (jedn. tekst Dz.U. z 1996 r. Nr 67, poz. 329 ze zm.)
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r., poz. 59, 949).
- Waller W., *The sociology of teaching*, John Wiley and Sons, Inc., New York, USA 1965.

Streszczenie

Nieustający proces globalizacji, gwałtowny postęp cywilizacyjny, technologiczny stawia przed współczesną szkołą liczne, bardzo trudne zadania związane z przygotowaniem młodego człowieka do zmieniającego się świata. Czy współczesna szkoła radzi sobie z tymi wyzwaniami? Jakie są oczekiwania dzisiejszej młodzieży wobec szkoły XXI wieku, zwłaszcza w odniesieniu do nauczyciela i organizacji oraz zadań szkoły. Artykuł ten poświęcony jest analizie badań diagnostycznych dotyczących oczekiwań uczniów klas VII szkół podstawowych wobec współczesnej szkoły.

The expectations of young people towards modern school

Summary

The constant process of globalization, the rapid civilizational and technological advances confront the modern school with many difficult tasks, like preparing youth for a changing world. Does the modern school deal with these challenges? What are the expectations of current youth in relation to the 21st century school, especially in relation to the teacher, organization and the tasks of the school? This article is devoted to the analysis of diagnostic research on the expectations of 7th grade primary school students towards a modern school.